

Розділ 2

Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. Міжнародне право. Господарське право, господарсько-процесуальне право

УДК 342.77

DOI: <https://doi.org/10.31732/2707-9155-2020-39-23-32>

Світові тенденції внутрішнього переміщення та міжнародний досвід вирішення проблем

Француз А.Й.

*Герой України, заслужений юрист України,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри державно-правових дисциплін,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна
тел.: (050) -33-944-02, e-mail: AnatoliyFJ@krok.edu.ua
ORCID: 0000-0003-2861-1252*

Гольцева А.Ю.

*здобувач ступеня вищої освіти «магістр»,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна,
тел.: (096)-448-09-86, e-mail.: holtsevaalina1@gmail.com
ORCID: 0000-0002-9260-4658*

World trends in internal displacement and international experience in resolving problems

Frantsuz A.J.

Hero of Ukraine, Honored Lawyer of Ukraine

*Doctor of Laws Sciences, Professor,
Professor of Department of State Legal Disciplines,
“KROK” University, st. Tabirna, 30-32, 03113, Kyiv, Ukraine
тел.: (050) -33-944-02, e-mail: AnatoliyFJ@krok.edu.ua
ORCID: 0000-0003-2861-1252*

Holtseva A.Y.

*Master’s Degree Student,
“KROK” University, Kyiv, st. Tabirna, 30-32, 031113, Ukraine
tel.: (096)-448-09-86, e-mail.: holtsevaalina1@gmail.com
ORCID:0000-0002-9260-4658,*

Анотація. У статті подано та проаналізовано науковий підхід до визначення понять «міграція», «міграційний процес», «внутрішнє переміщення», визначено ієрархію цих понять. Проаналізовано ситуацію з внутрішнім переміщенням у світовому масштабі в межах останніх років. Досліджено причини, статистичні дані міграційних процесів, а також виявлено країни з найскладнішим станом вирішення проблем внутрішнього переміщення. Визначено основні тенденції щодо збільшення кількості біженців і внутрішньо переміщених осіб у світі та частка дітей, жінок і чоловіків від основної кількості. Зазначено країни, в яких основним фактором переміщення стали збройні конфлікти та нестабільна політична ситуація, а в яких – природні чи техногенні катастрофи. Проаналізовано роль Управління Верховного комісара Організації Об’єднаних Націй у справах біженців (УВКБ ООН) у взаємодії з урядами держав і допомозі в розробці національних стратегій запобігання та подолання внутрішніх переміщень. Досліджено координаційну й оперативну роль у наданні захисту переміщеним особам УВКБ ООН. Розглянуто принципи, що викладені в робочому документі – Стратегічному керівництві УВКБ ООН 2017-2021. Проаналізовано дослідження Центру моніторингу внутрішніх переміщень (IDMC). Звернено увагу на доповідь Уповноваженого з прав людини з зазначенням обов’язку Європи перед внутрішньо переміщеними особами. Досліджено Рекомендацію Комітету міністрів Ради Європи шести державам-членам щодо внутрішньо переміщених осіб, а також звіт Парламентської асамблеї Ради Європи (ПАРЕ) про гуманітарні потреби та права внутрішньо переміщених осіб у Європі. Проаналізовано політику європейських урядів щодо внутрішнього переміщення. Приділено увагу недолікам й існуючим проблемам у ході запобігання та подолання внутрішнього переміщення. Визначено найбільш ефективним упровадження Рамкової програми про довготривалі рішення для внутрішньо переміщених осіб. Виявлено перешкоди, що уповільнюють процес реінтеграції. Наведено приклад вдалих реінтеграційних заходів у міжнародному досвіді. Визначено шляхи вдосконалення дій українського уряду задля додержання прав внутрішньо переміщених осіб.

Ключові слова: міграція, міграційний процес, внутрішнє переміщення, стратегія, реінтеграція, міжнародний досвід.

Формул: 0, рис.: 0, табл.: 0, бібл.: 8.

Annotation. The article presents and analyzes the scientific approach to the definition of “migration”, “migration process”, “internal movement”, defines the hierarchy of these concepts. The situation with internal movement on a global scale within the last years is analyzed. The reasons, statistics of migration processes are investigated, and also the countries with the most difficult

condition of the decision of problems of internal movement are revealed. The main trends in the increase in the number of refugees and internally displaced persons in the world and the share of children, women and men in the main number are identified. Countries in which armed conflicts and unstable political situations have become the main factors of displacement, and in which natural or man-made disasters have been identified. The role of the Office of the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) in working with governments and assisting in the development of national strategies to prevent and combat internal displacement is analyzed. The coordination and operational role of UNHCR in providing protection to displaced persons has been explored. The principles set out in the working document, UNHCR Strategic Guide 2017-2021, are considered. The research of the Center for Internal Displacement Monitoring (IDMC) is analyzed. Attention was drawn to the report of the Commissioner for Human Rights, indicating Europe's duty to internally displaced persons. The Recommendation of the Committee of Ministers of the Council of Europe to six member states on internally displaced persons and the report of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe (PACE) on the humanitarian needs and rights of internally displaced persons in Europe have been examined. The policy of European governments on internal displacement is analyzed. Attention is paid to shortcomings and existing problems in preventing and overcoming internal displacement. The most effective implementation of the Framework Program on Long-Term Solutions for Internally Displaced Persons has been identified. Obstacles that slow down the reintegration process have been identified. An example of successful reintegration measures in the international experience is given. Ways to improve the actions of the Ukrainian government to respect the rights of internally displaced persons have been identified.

Keywords: migration, migration process, internal movement, strategy, reintegration, international experience.

Formulas: 0, *fig.:* 0, *tabl.:* 0, *bibl.:* 8.

Постановка проблеми

В останній час у світі відбуваються великі переміщення, які спричиняють травми, загибель людей, а також економічні труднощі. Більшість нових внутрішніх переміщень за останніх два роки в Європі є наслідком природних катастроф і військових конфліктів. Україна – єдина країна в Європі зі зростанням внутрішнього переміщення, яке пов'язано з гібридною війною. На даний час статистично налічується 1 446 840 внутрішньо переміщених осіб, але це далека від реальності цифра. Україна має слабе громадянське суспільство, що знаходиться у стадії транзиту, однак, незважаючи на дані фактори, суспільство посилено допомагає біженцям та виступає на їх захист. Разом з тим, як показує практика, правова й адміністративна система України створюють

перешкоди, які не дають ВПО, жителям непідконтрольних територій України та Автономної Республіки Крим, як громадянам України, повністю реалізовувати свої права. Проблеми біженців і переміщених осіб не є новим викликом для світової спільноти, але дана проблема є болючою та потребує негайного свого вирішення і міжнародної підтримки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Значний вклад у висвітлення питань міграції, міграційних процесів та внутрішнього переміщення зробили вітчизняні науковці О.О. Бандурка, В.А. Ребкало, І.З. Танчин, М.Д. Тиндик, О.А. Олефір й інші. У ході дослідження було проаналізовано велику кількість міжнародних документів, статистичних даних, звітів, доповідей та рекомендацій,

що були створені за сприяння УВКБ ООН, Центру моніторингу внутрішніх переміщень (IDMC), Міжвідомчого постійного комітету (МПК) і Уповноваженого з прав людини.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

У попередні два роки з моменту виходу Світового звіту про міграцію за 2018 рік відбулася значна кількість міграційних процесів, тому держави-члени Організації Об'єднаних Націй прийняли два глобальних договори щодо міжнародних проявів міграції та переміщення: Глобальний договір про безпечну, впорядковану та регулярну міграцію і Глобальний договір про біженців, у яких висвітлені й проблеми внутрішнього переміщення. Доопрацювання договорів є результатом багаторічних зусиль держав, міжнародних організацій, організації громадянського суспільства та інших суб'єктів, таких як організації приватного сектору для покращення регулювання міграції на міжнародному рівні. У наступні роки держави зобов'язалися розробляти угоди, проводити численні діалоги, семінари, консультації й інші заходи на міжнародних, регіональних, національних та місцевих рівнях, ділитися досвідом з приводу реалій міграції в різних сферах. Однак дані заходи не стали успішними у багатьох країнах. Спільний інтерес має бути розширений за допомогою більш глибокого дослідження викликів вимушеної міграції, тому відповідні документи повинні будуватися на багаторічній практиці з урахуванням питань, що лежать в їх основі, внутрішніх і зовнішніх чинників.

Формулювання цілей статті

Основною метою даної статті є визначення масштабів та тенденцій внутрішнього переміщення в Україні й світі,

зазначення основних чинників, що уповільнюють поліпшення ситуації з внутрішнім переміщенням, а також дослідження діяльності міжнародних організацій у цій сфері та наведення вдалих прикладів реінтеграції населення.

Виклад основного матеріалу дослідження

З наукового погляду, міграційні процеси є досить широким і неоднозначним поняттям за своїм обсягом. На думку І.З. Танчина, міграція загалом як соціальне явище є процесом зміни постійного місця проживання індивідів чи соціальних груп, а саме переміщення в інший регіон країни або в іншу країну [1, с. 223]. Деякі вчені не погоджуються з ототожненням понять «міграція» та «міграційні процеси» і зазначають, що міграція є більш охоплюючим поняттям, яке містить у собі інші компоненти, такі як міграційний простір та міграційні процеси. О.О. Бандурка зазначає, що під міграційним процесом слід розуміти керовану діяльність, яка має соціальний характер, і таким чином, повинна бути врегульована нормами адміністративного права. Розуміння поняття «міграція» лежить у площині філософії, а в площині юриспруденції саме поняття «міграційний процес» [2, с.13]. У контексті дослідження цієї статті нас більше цікавлять внутрішні міграційні процеси – тимчасові чи довготривалі. З цього приводу В. Ребало зазначає, що переміщення населення в межах однієї країни є внутрішнім переміщенням [3, с.165].

На тлі значного внутрішнього переміщення в Україні спостерігається зростання масштабів міжнародної міграції відповідно до останніх тенденцій. Кількість мігрантів оцінюється майже у 272 мільйони в усьому світі, з них дві третини – це робоча сила. Цей показник є значним відсотком світового населення

(3,5%), який практично в сумарному відношенні є кількісним показником населення низки країн. Разом з тим, орієнтовна кількість та частка мігрантів вже перевищує прогнози на 2050 рік, що становило 2,6 відсотка або 230 мільйонів. Такі показники важко передбачити з точністю, через те що статистика пов'язана з загостренням подій, таких, як нестабільність, глобалізаційні виклики, економічна криза, військові конфлікти, проте існують довгострокові тенденції, такі, як демографічні зміни, економічний розвиток, комунікаційні технології [4]. Враховуючи останні події, з'явилися нові чинники: епідемії, пандемії, новітні технології інформаційного тероризму тощо.

Наприкінці 2018 року в усьому світі було 25,9 мільйонів біженців, причому 20,4 мільйонів зареєстрованих УВКБ ООН та 5,5 мільйонів біженців, зареєстрованих Агентством ООН з надання допомоги та організації робіт для допомоги палестинським біженцям на Близькому Сході (UNRWA). Загальна кількість біженців є найбільшою за показниками, хоча річний темп приросту сповільнився з 2012 року, також близько 3,5 мільйонів людей, які шукають міжнародного захисту, очікують надання їм статусу біженця. У 2018 році було зареєстровано близько 2,1 мільйони заяв на притулок, що подані безпосередньо до держав або до УВКБ ООН. Сполучені Штати були лідируючими серед отриманих заяв, друге і третє місце розділили Перу і Німеччина.

За підрахунками УВКБ ООН, наприкінці 2018 року особи, які не досягли 18 років, становили приблизно 52 відсотків від загальної кількості біженців, а в проміжок з 2003 по 2018 роки частка дітей серед біженців коливалася між 41 і 52 відсотками. Частка жінок залишається відносно стабільною 47–49 відсотків за той самий період. Це дуже тривожна

статистика, яка насторожує і вимагає реальних рішень на рівні ООН та не повинна залишати байдужим світове співтовариство.

Переміщення мільйонів людей через збройний конфлікт відбувається у Сирії та Ємені, Центральноафриканській республіці. Також у Демократичній республіці Конго та Південному Судані, насильство з боку влади до етнічної групи Рохінджі, що були змушені шукати притулку в Бангладеші чи жорстке економічне становище й політична нестабільність, з якою стикаються мільйони венесуельців [5].

Також не менш значущим є вплив екологічних та кліматичних змін на життя людини, так як масштабне переміщення, викликане небезпекою клімату і погоди траплялося у багатьох частинах світу в 2018 та 2020 роках, у тому числі в Мозамбіку, Філіппінах, Китаї, Індії та Сполучених Штатах Америки.

Через повені й шторми Греція зафіксувала 9 200 внутрішньо переміщених осіб, а Франція 6 300. Російська Федерація, Іспанія та Італія зафіксували понад 3000 нових переміщень під час катастроф у 2018 році.

Сирія та Ємен стикаються з третім рівнем надзвичайних ситуацій, відповідно до класифікації світової гуманітарної системи для найважчих, масштабних гуманітарних криз. Загострений конфлікт у Сирії триває протягом семи років, який спричинив виселення понад половини населення країни, причому понад 6,6 мільйонів стали біженцями і понад 6,1 мільйонів ВПО, а також близько 140 000 шукачів притулку станом на кінець 2018 року. Послідовні хвилі переміщення в Іраку посилювалися у 2016 році та у 2017 році через спроби повернення території і протистояння. Понад 1,9 мільйона іракців залишилися внутрішньо переміщеними до кінця 2018 року, проте значна кількість ірак-

ців повернулися додому, оскільки Даеш відступав та втрачав територію в Іраку. Політична ситуація в Ємені й політика безпеки продовжувала погіршуватися, тому внаслідок насильства і нестабільності зареєстровано понад 2,3 мільйони ВПО, що становить 8 відсотків населення Ємену на кінець 2018 року [4].

Слід зауважити у зазначеному сенсі, що Сальвадор та Колумбія зафіксували найбільшу кількість нових внутрішніх переміщень у Латинській Америці й Карибському басейні за останні роки, більшість з яких зумовлені насильством та конфліктами в обох країнах. У Сальвадорі було зафіксовано 246 000 ВПО (майже 4% населення країни), а в Колумбії – 145 000 переміщених. Мексика посідає третє місце з кількістю 11 000 нових переміщень через насильство і конфлікти в регіоні. Найбільша кількість внутрішніх переміщень, спровокованих катастрофами, зосереджена у Бразилії (86 000), Колумбії (67 000) та Кубі (52 000). Усі нові внутрішні переміщення в Північній Америці були наслідком катастроф. У Сполучених Штатах зафіксовано найбільшу кількість – понад 1,2 мільйона людей були переміщені внаслідок двох останніх ураганів і великих пожеж. Кількість нових внутрішніх переміщень унаслідок катастроф у Північній Америці посіли друге місце після Азії. І ці тенденції демонструють динамічність та є небезпечними, тому вони вимагають належної уваги всіх країн світу під егідою ООН, однак, на нашу думку, належної реакції немає. Досить часто, на жаль, ми спостерігаємо політичну заангажованість, протистояння, подвійні стандарти поведінки.

Така ж ситуація в країнах Океанії, а саме Папуа Нова Гвінея зафіксувала найбільшу кількість внутрішніх переміщень при катастрофах (61 000), які значною мірою були спровоковані зем-

летрусом. Інші великі переміщення, пов'язані з катастрофами, були зафіксовані на півночі, Маріанські острови (14 000), Вануату (13 000) та Австралія (11 000). Вулканічна діяльність призвела до більшості внутрішніх переміщень у Вануату, в той час, як в Австралії пожежі були причиною більшості переміщень за останні два роки [4].

У даному контексті дослідження окресленої проблематики слід звернути увагу, що УВКБ ООН зазначає, що ВПО залишаються у власній країні та залишаються під захистом її уряду, навіть якщо цей уряд є причиною їх переміщення. Такі особи часто переїжджають у райони, куди важко доставити гуманітарну допомогу, й, як результат, ці люди є одними з найбільш уразливих верств населення даних країн світу. Наприкінці 2018 року близько 41,3 мільйона людей були внутрішньо переміщені через збройний конфлікт, насильство або порушення прав людини, як повідомив Центр моніторингу внутрішніх переміщень (IDMC) [5].

УВКБ ООН існує для захисту та надання допомоги всім, хто зазнав примусового переміщення, включаючи ВПО. Ця організація повинна брати на себе координаційну й оперативну роль у наданні захисту переміщеним особам, щоб запобігти подальшому переміщенню, а також працювати над вирішенням проблем, що постають перед переселеними громадами. УВКБ ООН працює з іншими гуманітарними установами, щоб охопити всіх, хто потребує допомоги, керуючись набором принципів, які викладені в робочому документі – Стратегічному керівництві УВКБ ООН 2017-2021. Для координації допомоги ВПО використовується кластерний підхід, коли група агентств працює разом, щоб створити та надавати сферу допомоги, наприклад, притулок, охорона здоров'я, управління табором чи захист

[6]. Але, на жаль, ці питання досить проблемні й їх вирішення бажає оперативності та ефективного вирішення, а не бюрократичних процедур і підходів.

УВКБ ООН очолює Глобальний захисний кластер, який спільно керує Глобальним кластером укриття з Міжнародною федерацією товариств Червоного Хреста та Червоного Півмісяця (МФРК) та Кластером управління глобальним табором (СССМ) з Міжнародною організацією з міграції (МОМ). Слід зауважити, що в їх повсякденній діяльності досить часто допускається формалізм і тяганина.

Разом з урядами держав, у яких знаходяться внутрішньо переміщені особи, УВКБ ООН повинно взаємодіяти у таких напрямках:

- сприяти встановленню відповідальності держави й, в окремих випадках, недержавних суб'єктів, щоб запобігти, реагувати і вирішувати внутрішнє переміщення, одночасно доповнюючи та підкріплюючи національні зусилля з урахуванням політичних труднощів й окремих випадків, коли переміщення є результатом дії чи бездіяльності уряду;

- сприяти повазі до прав людини та міжнародного права;

- дотримуватися гуманітарних принципів, у тому числі від реагування на найактуальніші ризики, загрози та потреби, і ніколи не приймає сторону у військових діях чи в політичній, расовій, релігійній, ідеологічній суперечках;

- встановлювати гарантії, щоб відповідні дії, допомога чи правова допомога не викликали жодної ненавмисної шкоди;

- нести відповідальність перед усіма, кому надається допомога, залучати громади та надавати роз'яснення про перспективи, пріоритети, ризики, потреби;

- сприяти залученню до допомоги для ВПО шляхом усеосяжного парт-

нерства з місцевими та національними органами влади; суспільством, громадськими організаціями, місцевими жіночими організаціями і віросповідними групами, Організаціями ООН, включаючи політичну та миротворчу діяльність, місії; регіональними й міжнародними організаціями, суб'єктами розвитку та фінансовими установами, а також приватним сектором [7]. Але, як показує практика, досить часто наявна лише декларативність.

За словами Уповноваженого з прав людини, одним із основних керівних принципів є те, що переміщення не повинно тривати довше, ніж цього вимагають обставини [8]. Однак ми можемо спостерігати багато ситуацій, коли «обставини» – як у випадку невирішених конфліктів чи потрясінь – виявляються затяжними. І це реальність. Чи готові до зазначених обставин та викликів? Історично багато урядів Європи розробляли свою політику щодо внутрішніх переміщень, припускаючи, що ситуація, яка призвела до переміщення, не триватиме і що переміщені особи зможуть та бажають повернутися на місця свого походження досить скоро. Однак з часом стало зрозуміло, що сама природа конфліктів чи катастроф при виникненні переміщення також вимагає розгляду інших довготривалих рішень і варіантів.

Відповідно, дані проблеми не знайшли свого відображення, реального бачення й зрозумілого вирішення. Ці проблеми сьогодні на часі досить болючі, враховуючи, для прикладу, досвід Франції, Німеччини, Туреччини, Греції тощо. Реалізація повинна бути ключовою як на національному, так і на місцевому рівнях, так як для вирішення проблем ВПО потрібен комплексний підхід. Стратегії, закони та політична підтримка ВПО існують у кількох державах-членах Ради Європи. В Азербайджані, де політика щодо подолання

внутрішніх переміщень проводиться з 1993 року, на початку 2017 року уряд затвердив зміни, спрямовані на те, щоб політику допомоги ВПО було засновано на фактичних потребах ВПО, а також надавалася грошова допомога. У Грузії Державна стратегія ВПО була ухвалена у 2007 році, а законодавство, що посилює захист ВПО, набуло чинності в 2014 році. У Боснії та Герцеговині й в Україні – країни, які мають найсучасніші масштабні внутрішні переміщення в Європі, – були прийняті стратегії вирішення проблем, пов'язаних з переміщенням, але їх виконання утруднено слабкими фінансовими ресурсами. Іншими загальними перешкодами для ефективного вирішення затяжних переміщень є недоліки щодо надання житла, можливостей для існування, а також доступу до медичної допомоги та якісної освіти дітей ВПО [4].

Звертає на себе увагу те, що близько 15% європейських внутрішньо переміщених осіб усе ще мешкають у імпровізованих притулках або неформальних поселеннях з невеликим доступом до основних послуг. Майнові суперечки, які часто зустрічаються в постконфліктних ситуаціях, ускладнюють переміщення ВПО та повернених людей до бажаних поселень. Як наголосив Європейський суд з прав людини, національні органи зобов'язані створити ефективні правові механізми вирішення майнових спорів. Окрім того, важливо, щоб рішення Суду були належним чином виконані на національному рівні, щоб ВПО могли повною мірою користуватися своїми правами. Але, на жаль, ці питання сьогодні не вирішуються у своєму повному обсязі. Фрагментарність, корупція, безправність, правовий нігілізм є складовими похідними цих процесів.

Досить показовим є те, що Уповноважений з прав людини наголошує, що

ефективним підходом є надання права ВПО на голосування та балотування на виборах, особливо на місцевому рівні, оскільки місцева влада відіграє ключову роль у сприянні й підтримці їх включення до приймаючих громад. Уряди також повинні переконатися, що внутрішньо переміщені діти мають доступ до якісної освіти. За необхідності, внутрішньо переміщені особи повинні бути включені до процесів правосуддя в перехідному періоді та відповідних дискусій щодо відповідних політичних рішень. Забезпечення справедливості для ВПО є важливою складовою довгострокового миру і стабільності [8]. Однак у своїй реальності виконання цих вимог практично залишається на папері.

Висновки

Повинні бути розроблені комплексні стратегії запобігання та подолання внутрішніх переміщень відповідно до існуючих європейських і міжнародних стандартів. Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи 6 державам-членам щодо внутрішньо переміщених осіб зазначає, що повинні бути забезпечені умови для належної та стійкої інтеграції внутрішньо переміщених осіб після їх переміщення, а національні органи несуть основну відповідальність за забезпечення захисту та допомоги ВПО. Обов'язок держав визнавати й виконувати права ВПО відповідно до Європейської конвенції з прав людини та інших міжнародних договорів, відповідаючи на їхні гуманітарні й соціальні потреби, також зазначалося в звіті ПАРЄ про гуманітарні потреби та права внутрішньо переміщених осіб у Європі. Рамкова програма про довготривалі рішення для внутрішньо переміщених осіб підкреслює, що внутрішньо переміщені люди досягають рішення, коли вони вже не мають конкретної потреби в допомозі й захисті, пов'язаних з їх пере-

міщенням, і можуть користуватися своїми правами людини без дискримінації через їх переміщення. Довготривалі рішення можуть бути досягнуті на основі обґрунтованого та добровільного рішення самих ВПО – шляхом їх добровільного повернення і реінтеграції у місця походження, локальної інтеграції (як правило, у приймаючих громадах) або поселення в інших місцях країни. Такі варіанти не є взаємовиключними, тому місцеву інтеграцію чи поселення в іншій частині країни не слід розглядати як крайню міру, а також не сприймати як заперечення права осіб повертатися на місця їх походження. Права, потреби та законні інтереси таких осіб мають

бути в центрі всіх політичних рішень щодо ВПО. Цього неможливо досягти без їх значущої участі та участі у всіх процесах прийняття рішень, що мають відношення до відповідної ситуації.

Саме успішні реінтеграційні заходи повинні стати зразком для використання в Україні, запозичення досвіду з розробки програми повернення окупованих територій та громадян, що на них залишилися, до економічного, інформаційного, політичного, соціального і культурного простору України. Слід зазначити, що регулювання внутрішніх переміщень є проблемою, над якою постійно працює міжнародна спільнота, а тому повинні працювати й уряди держав.

Література

1. Танчин І.З. Соціологія: навч. посіб. і доп. Київ: Знання, 2008. 351 с.
2. Бандурка О.О. Адміністративно-правове регулювання міграційних процесів в Україні: Автореф. дис. на здобуття вченого ступеня канд. юрид. наук. Нац. юрид. університет України ім. Я. Мудрого. Харків, 2002. 182 с.
3. Реформування державної політики в Україні: теоретико-методологічні засади дослідження: навч. посіб. / В. А. Ребкало та ін. Львів: НАДУ, 2012. 352 с.
4. Верховний комісар ООН у справах біженців (УВКБ ООН), Політика щодо участі УВКБ ООН у ситуаціях внутрішнього переміщення. 2019. УВКБ ООН / НСР / 2019/1, веб-сайт URL: <https://www.refworld.org/docid/5d83364a4.html> (дата звернення 27.02.2020)
5. Глобальний звіт про внутрішні переміщення 2018 року. Центр моніторингу внутрішніх переміщень та Норвезька рада біженців. 2018. URL: <https://www.internal-displacement.org/global-report/grid2018/> (дата звернення 27.02.2020)
6. Глобальні стратегічні директиви УВКБ ООН на 2017-2021 роки: веб-сайт. URL: <https://www.unhcr.org/5894558d4.pdf> (дата звернення 27.02.2020)
7. Міжвідомчий постійний комітет (МПК). Робоча група глобального захисту кластеру, Посібник для захисту внутрішньо переміщених осіб. 2010. URL: <https://www.unhcr.org/protection/idps/50f94dcc9/handbook-protection-internally-displaced-persons-global-protection-cluster.html> (дата звернення 27.02.2020)
8. Уповноважений з прав людини. Обов'язок Європи перед внутрішньо переміщеними особами. 2018. URL: <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/europe-s-duty-to-internally-displaced-persons> (дата звернення 27.02.2020)

Reference

1. Tanchyn, I.Z. (2008), *Sotsiologhiia* [Sociology], Znannia, Kyiv, Ukraine.
2. Bandurka, O.O. (2002), "Administrative and legal regulation of migration processes in Ukraine", Ph.D. Thesis, Natsional'nyj iurydychnyj universytet imeni Yaroslava Mudroho, Kharkiv, Ukraine.
3. Rebkalo, V.A. (2012), *Reformuvannia derzhavnoi polityky v Ukraini: teoretyko-metodolohichni zasady doslidzhennia* [Reforming the other side in Ukraine: theoretical and methodological research], NADU, Lviv, Ukraine.
4. UN High Commissioner for Refugees (2019), "Policy on UNHCR's Engagement in Si-

tuations of Internal Displacement”, UNHCR/HCP/2019/1, available at: <https://www.refworld.org/docid/5d83364a4.html> (Accesses 27 February 2020)

5. Internal Displacement Monitoring Centre, (2018) “Global Report on Internal Displacement 2018”, available at: <https://www.internal-displacement.org/global-report/grid2018/> (Accesses 27 February 2020)

6. UN High Commissioner for Refugees “UNHCR’s Global Strategic Directions for 2017-2021”,(2017), available at: <https://www.unhcr.org/5894558d4.pdf> (Accesses 27 February 2020)

7. Inter-Agency Standing Committee (2010), “Global Protection Cluster Working Group, Handbook for the Protection of Internally Displaced Persons”, available at: <https://www.unhcr.org/protection/idps/50f94dcc9/handbook-protection-internally-displaced-persons-global-protection-cluster.html> (Accesses 27 February 2020)

8. Commissioner for Human Rights, (2018) “Europe’s duty to internally displaced persons”, available at: <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/europe-s-duty-to-internally-displaced-persons> (Accesses 27 February 2020)

Стаття надійшла до редакції 01.03.2020 року